

21.09.2023

Notat:

Forskningsprojekt på Københavns Universitet om parasitter i svin blev kompromitteret af Landbrug og Fødevarer

Af

Heine Andersen

Professor emeritus, Sociologisk Institut, Københavns Universitet
September 2023

Indledning. Sagen i hovedtræk

I 2016 aftalte professor Maria Vang Johansen, Institut for Veterinær- og Husdyrvidenskab, KU og Landbrug og Fødevarer (L&F) at gennemføre et projekt om udbredelsen i svin af zoonosen *Toxoplasma gondii*. Zoonosen kan medføre alvorlige skader og smitten kan være livslang.

Fra L&F skulle chefforsker Lis Alban medvirke.

I 2017 søgte man Innovationsfonden, og bevillingen gik igennem i 2018.

Den bærende del skulle bestå i indsamling og analyser af prøver fra svin via slagterier. Ifølge den skriftlige aftale skulle denne del udføres af en erhvervs-ph.d., der altså skulle ud på slagterier og indsamle prøver af blod og kød til efterfølgende laboratorieanalyse. Dette skulle også være en væsentlig del af ph.d.-uddannelsen.

Der blev ansat en ph.d.-studerende og projektet startede i juni 2018. Maria Vang Johansen var hovedvejleder og Lis Alban, L&F, projektvejleder. Ph.d.-forskeren skulle ansættes under L&F og fysisk sidde på Axelborg.

Desværre opstod der hurtigt alvorlige problemer med overholdelse af indgåede skriftlige aftaler og regler om integritet i forskning. Hvad det førte til fremgår af følgende citat fra *Berlingske* d. 6. februar 2022:

”Landbruget afviser at fremlægge rådata om prøver fra danske svinebesætninger. Oplysninger om prøverne er tilsyneladende smidt ud. Og nu er sagen endt på bordet hos Folketingets Ombudsmand, der har besluttet sig for at gå ind i sagen. En sag, der kan koges ned til ét helt centralt spørgsmål: Kan vi stole på en kortlægning af farlige parasitter i kød, når dataene er købt, betalt og indhentet af landbruget selv? »Jeg mindes ikke at have set et så alvorligt brud på princippet om, at der skal være armslængde mellem økonomiske interesser og forskningen,« siger professor emeritus i videnskabsteori, Heine Andersen, mens Claus Emmeche, lektor i forskningsetik ved Københavns Universitet, kalder sagen for »dybt pinlig for Københavns Universitet«. »Vi har at gøre med en professor, der ikke har fået den nødvendige opbakning fra ledelsen til at sige fra over for et urimeligt pres fra en pengestærk interesseorganisation, som har en tydelig økonomisk interesse i at påvirke forskningen. Processen bærer præg af aftalebrud og tillidssvigt,« siger Claus Emmeche.”

Dette notat indeholder en gennemgang af nøglepunkter i de svigt og fejl, som man finder i Praksisudvalgets behandling af klager i sagen. Desuden beskrives punktvis ledelsens svigt med hensyn til at værne om forskningsintegritet og forskningsfrihed.

Gennemgangen har form af gengivelse i lettere bearbejdet form af fem indlæg i *Humboldtforum*, september 2023 ([Humboldt-forum](#) | [Facebook](#)). Den bygger på egen aktindsigt i en stor mængde dokumenter og gravearbejde gennem nu snart fire år. Alle oplysninger er dokumenteret.

Der bør rejses en skamstøtte over Praksisudvalget på KU

De alvorligste fejl, Praksisudvalget (PU) på KU har begået er:

1. PU har stiltiende godkendt, at L&F har brudt aftale om dataindsamling ved simpelthen at undlade at svare på klagepunktet.
2. PU har stiltiende godkendt, at L&F i al hemmelighed har indsamlet egne data og bragt dem ind i projektet.
3. PU har set gennem fingre med at en adjungeret professor, ansat under L&F, der medvirkede som projektvejleder, vildledende har oplyst ikke at have interessekonflikt qua sin ansættelse under L&F.
4. PU har godkendt, at L&F nu har alle rettigheder til data, derunder adgang til data, hvis andre forskere skulle ønske at prøve at reproducere resultater. I dette tilfælde ved simpelthen at afvise at behandle klage fra mig.

Hvor er data og hvem kan få adgang?

Jeg starter med det sidste punkt på listen, som drejer sig om PUs svar på en klage, jeg indsendte i juli 2022, altså efter februar-artiklen i Berlingske. Klagen drejer sig netop om det spørgsmål, artiklen i Berlingske rejste:

”Kan vi stole på en kortlægning af farlige parasitter i kød, når dataene er købt, betalt og indhentet af landbruget selv?”

Det svar jeg modtog var, at PU afviste at behandle klagen uden gyldig begrundelse. Jeg genfremsendte senere den samme klage med ny anmodning om behandling, nu med yderligere dokumentation, da der var kommet nye dokumenter frem. Også denne gang blev min klage afvist.

Det følgende skal tjene to formål: Dels at vise, at der er dokumentation for grov krænkelse af god videnskabelig praksis fra den ansvarlige forskers side. Dels skal det vise PUs ansvarsforflygtigelse, netop når der er mest brug for at leve op til sit ansvar, nemlig når stærke økonomiske interesser og hensyn er på spil, ved at afvise overhovedet at behandle en klage.

Jeg bringer her afskrift af et af de mest afslørende dokumenter, nemlig en mailudveksling fra juli 2022 med den forsker, der ifølge gældende regler skulle være ansvarlig for opbevaring og adgang til data. Forskeren var ansat hos L&F og indskrevet som ph.d.-studerende ved KU med Maria Vang Johansen som hovedvejleder. Data blev grundlag for forskerens ph.d.-afhandling. Den blev godkendt af Københavns Universitet, der således blåstemplede både data, forskningspraksis og resultater. Det må betegnes som en tilståelsessag.

Den afgørende regel findes Den Danske Kodeks for Integritet i Forskning, s. 9:

Forskerne er ansvarlige for at opbevare deres primære materialer og data.

”Forskerne” er her den ph.d.-studerende, der er hovedansvarlig for ph.d.-afhandlingen og første-forfatter til den relevante artikel.

Det er et bærende princip i moderne videnskab, at resultater af empirisk forskning skal kunne reproduceres af andre. Det betyder, at den ansvarlige forsker på anmodning skal kunne give adgang til data. Ellers kan man ikke stole på resultaterne.

Jeg startede min mail med et citat fra Berlingske, der omtalte sagen igen i en artikel d. 14. juni 2022:

”Efterfølgende er de omstridte data forsvundet, og Berlingske har ikke kunnet få dem udleveret af hverken universitetet eller Landbrug & Fødevarer (Berlingske 14. juni, 2022)”.

For at få forskerens egne ord stillede jeg fem spørgsmål til forskeren, der her bringes sammen med svarene (der er skrevet på engelsk):

”1. Hvor opbevares rådata fra projektet?”

Answer: As with many industrial PhD projects, the dataset legally belongs to the company (Danish Agriculture & Food Council). So, please contact them for more information about the data.

2. Hvor opbevares protokollen for dataindsamling, herunder beskrivelse af udvælgelsesmetode, listen over udvalgte besætninger, samt ændringer i data – kassation og indsamling nye data - i projektets forløb.

Answer: I have concluded my project work associated with the data and finished my PhD. So, please contact Danish Agriculture & Food Council for more information on where the data and the protocol are saved today. As a part of my PhD work, the protocol for the data that were used in the analysis has been outlined in the following publication:

”Seroprevalence of *Toxoplasma gondii* infection in sows and finishers from conventional and organic herds in Denmark: Implications for potential future serological surveillance”. Preventive Veterinary Medicine, vol. 185, December 2020, 105149.

3. *Hvorfor er ændringer i data – kassation og indsamling af nye – ikke omtalt i ph.d.-afhandlingens afrapportering?*

Answer: Please refer to Table 2, page 33 of my PhD thesis, as this has been explained there.

4. *Hvem kan få adgang til rådata, og hvordan skaffes adgang?*

Answer: I have concluded my project work and PhD, so I am afraid that I can't advise you on this matter. But since these data legally belong to Danish Agriculture & Food Council, I request you to please contact them for more information on this, thanks.

5. *Hvis data og protokol skulle være "forsvundet" (som Berlingske skriver), hvad er så forklaringen?*

Answer: I have not read the article, and I don't know why the journalist concluded that the protocol and the data are missing. Since both the data and the protocol legally belong to Danish Agriculture & Food Council, I request you to contact them for further clarification on this matter, thanks.

[Indskud: det er artiklen i Berlingske, forskeren angiver ikke at have læst]

During my Industrial PhD, I had Lis Alban as my PhD Industry supervisor from Danish Agriculture & Food Council. She was the project leader and is an Adjunct Professor at the University of Copenhagen. So, you may contact her (lia@lf.dk) for information related to the project, thank you."

Citat fra mailudveksling slutter her, altså med en henvisning til en ansat i L&F for yderligere information.

Forskeren fralægger sig således helt ansvar for data, adgang til protokol (som iflg. Berlingske er "forsvundet") og for at give yderligere information. Der er ingen henvisninger til ledelse eller forskere på Københavns Universitet, der har haft ansvar for projektet og ph.d.-forløbet, herunder godkendelse af afhandlingen.

Jeg opfordrer læsere af denne dokumentation om at vurdere, hvorvidt forskeren har levet op til det citerede krav:

Forskerne er ansvarlige for at opbevare deres primære materialer og data.

Dette var kun en del af dokumentationen bag klagen til PU.

Lad mig minde om, at den oprindelig hovedvejleder for ph.d.-projektet var professor Maria Vang Johansen. Hun trak sig efter pres fra ledelsen ud, da institutledelsen gjorde klart, at L&F-data *skulle* indgå i projektet (ubeset, jf. ndf.). Senere blev Maria Vang Johansen afskediget fra KU.

Det skal her indskydes, at Maria Vang Johansen er en internationalt anerkendt ekspert på området, som Københavns Universitet beskriver som "en af verdens førende parasitologer". Maria Vang Johansen har også udført pionerarbejde med udvikling af kurser i videnskabsetik, bla. i regi af DANIDA (sammen med Professor Dr. Med. Poul Riis, en af arkitekterne bag etisk råd mv.).

Det er rystende, og jeg har ikke kendskab til andre, tilsvarende svigt fra et praksisudvalg, det organ, der helt uafhængigt skal overvåge at principper om god videnskabelig praksis overholdes. Alle kodekser, regelsæt og principper, skrevne og uskrevne fremhæver dokumentation af resultater, ved empiriske videnskaber reproducerbarhed, så vidt overhovedet muligt som et bærende princip i moderne videnskab. Det har i første række forskerne, i næste række instituttets ledelse og sidst PU givet køb på.

Det er altså den sag PU afviste overhovedet at behandle. Man forsøger at lægge låg på - det har udvalget i øvrigt gjort længe. Årsagen er uden tvivl, at det er en meget pinagtig og betændt sag. Basis for miseren blev skabt tidligt i projektet og cementeret gennem en lige så stor fejltagelse, som PU begik i svar på en tidligere klage, fra 2019. Denne fejl ville man have været nødsaget til at erkende, hvis man havde behandlet og givet medhold i den her omtalte klage.

Praksisudvalget ser gennem fingre med interessekonflikter

Jeg vil i nu gennemgå dokumentation vedrørende punkt 3 på listen ovenfor, interessekonflikt. Citat fra Den Danske Kodeks for Integritet i Forskning, s. 15:

”Ansvarlig forskningspraksis omfatter oplysning om alle potentielle interessekonflikter. På denne måde kan finansielle eller andre interesser vurderes på et informeret grundlag med henblik på at evaluere mulige påvirkninger af den professionelle vurdering.

En interessekonflikt er en situation, hvor finansielle eller andre interesser kan kompromittere eller påvirke den professionelle vurdering”.

Når det er vigtigt at deklarerer interessekonflikter ved publicering, medvirken i bedømmelsesudvalg, ansættelsessager mv., er det for at omverdenen kan være særligt på vagt overfor evt. bias. I nogle tilfælde vil interessekonflikt medføre inhabilitet.

Lis Alban var som ansat i L&F samarbejdspartner på ph.d.-projektet. L&F skal iflg. sine vedtægter bla. arbejde for medlemmernes økonomiske interesser. Det drejer sig her om indtægter i milliardklassen. Det var første gang, der ville fremkomme dækkende tal for *T. gondii* hos svin i Danmark. Det ville kunne skade salg og indtægter, hvis der viste sig at være en stor udbredelse af smitten. Lis Alban var med i projektet og figurerede som medforfatter på flere artikler.

Klagen til PU angik, at Lis Alban ved publicering havde oplyst, at hun *ikke* havde interessekonflikt. I skrivelse af 9. december 2019 afgjorde PU, *at der ikke var tale om brud på regler om god videnskabelig praksis.*

Ved publicering i tidsskrifter er det praksis, at man eksplicit og under ansvar skal svare på, om man har interessekonflikt eller ej. Hvis man indsender elektronisk, som det nu er almindeligt, vil man typisk ikke kunne trykke på ”submit”, før man har afkrydset i den relevante rubrik. Lis Alban afkrydsede ”ingen interessekonflikt”.

Det var klart en fejl, og en helt uforståelig fejl. For at være sikker bad Maria Vang Johansen om bekræftelse, idet hun fandt det påkrævet at orientere tidsskriftet om, at de var blevet fejlinformeret. Jeg bringer her uddrag fra mails mellem Maria Vang Johansen og PU, hvis formand den gang var professor Thomas Riis.

Mail fra Maria Vang Johansen til PU af 18. december 2019:

”Jeg bad [i klagen] Praksisudvalget tage stilling til spørgsmålet om interessekonflikt i én artikel (Olsen et al, 2019). Praksisudvalget baserer deres udtalelse på to artikler. Artiklen, Olsen et al. 2019, er publiceret i Elsevier tidsskriftet Parasite Epidemiology and Control. Tidsskriftet har en klar politik omkring interessekonflikttilkendegivelse. Tidsskriftet skriver at: ’All authors MUST disclose...(jeg har sat teksten ind her under [ikke medtaget her, HA]). Det er derfor ikke korrekt at Praksisudvalget skriver på side 13, at alle forfattere BØR oplyse om deres potentielle interessekonflikter. Alle

forfattere i Olsen et al (2019) har udfyldt en rubrik, hvor de har deklareret, at de ikke har nogen interessekonflikt. I Praksisudvalget svar side 14 står der, at Lis Alban ikke har udfyldt denne rubrik.

Det er ikke korrekt.

Da jeg skal give chief editor på tidsskriftet Parasite Epidemiology and Control besked om udfaldet af afgørelsen, vil jeg bede jer bekræfte at I: 'ikke mener, at det er tvivlsom forskningspraksis, når personer i en interesseorganisation (Landbrug og Fødevarer) aktivt tilkendegiver 'at de ikke har nogen interessekonflikt'.

Mvh

Maria Vang Johansen"

Hertil svarede PU d. 19. december 2019:

"Kære Maria Vang Johansen

Tak for din henvendelse af 18. december 2019 til Praksisudvalget vedrørende Praksisudvalgets udtalelse af 9. december 2019.

Jeg har uformelt forelagt din henvendelse for Praksisudvalgets tidligere formand, professor Thomas Riis. Det er hans opfattelse, at der ikke er grundlag for præcisering af Praksisudvalgets udtalelse.

Thomas Riis finder, at Praksisudvalget har forholdt sig til det, Lis Alban har anført i rubrikken "Conflict of interests" og fundet, at det ikke har karakter af tvivlsom forskningspraksis.

Han bemærker i den forbindelse, at de oplysninger, du fremsætter i dine henvendelser af 9., 10. og 18. december 2019 til Praksisudvalget, ikke har en så væsentlig betydning, at udtalelsen ville have fået et andet resultat.

Såfremt ovenstående giver anledning til spørgsmål fra din side, vil disse blive drøftet på Praksisudvalgets møde den 29. januar 2020. Hvis ikke vil sekretariatet betragte sagen som afsluttet.

Med venlig hilsen

[Praksisudvalget, sagsbehandler]"

Det som Maria Vang Johansen skrev var, for at gentage:

"Det er derfor ikke korrekt at Praksisudvalget skriver på side 13, at alle forfattere BØR oplyse om deres potentielle interessekonflikter. Alle forfattere i Olsen et al (2019) har udfyldt en rubrik, hvor de har deklareret, at de ikke har nogen interessekonflikt. I Praksisudvalget svar side 14 står der, at Lis Alban ikke har udfyldt denne rubrik. Det er ikke korrekt."

Alban har oplyst, at der ikke foreligger interessekonflikt. Angiveligt var grunden, *at hun ikke troede*, at der var tale om interessekonflikt. Som undskyldning brugte hun (i mail af 10. oktober 2019) nemlig, at hun troede, at der kun var tale om interessekonflikt, hvis der forelå "personlig" interesse. Og hun tilføjede, at hun heller ikke kunne huske, at Maria Vang Johansen havde bedt hende om at oplyse det!

Det finder PU altså ikke er af så ”så væsentlig betydning, at udtalelsen ville have fået et andet resultat.” Der var ikke grundlag for en påtale for brud på regler om god videnskabelig praksis.

Sagen blev ført videre op gennem systemet til Ombudsmanden, uden at det ændrede noget. Det kan ikke kritiseres, at Ombudsmanden afstod fra at tage stilling for at holde armslængde i forskningsfaglige spørgsmål. Men det undrer, at hverken rektor eller tilsynsmyndigheden bad PU om at genbehandle dette klagepunkt.

Flere har sagt, at sagen er rystende. Det er mildt udtrykt. Den har været omtalt i stort opsatte artikler i Berlingske, i kronikker og i flere fagtidsskrifter. Vi mangler stadig at høre noget fra ledelsen på Københavns Universitet.

Hvordan L&F fik egne, hemmeligt indsamlede data bragt ind i ph.d.-projektet om zoonoser i svin

Projektet kørte næsten fra starten af sporet ved at L&F overtog kontrollen med projektet, så de fik egne data med alle rettigheder ind som grundlag for projektet, imod den skriftlige kontrakt mellem KU og L&F. Dermed kan L&F afskære andre fra at få adgang til data, som det fremgik ovenfor. Og L&F *har faktisk afvist* at give andre adgang til data.

PU har imidlertid godkendt dette, uanset at det er i klar modstrid med bærende principper i moderne videnskab, der kræver, at det skal være muligt for andre at rekonstruere resultater. Projektet førte til en ph.d.-afhandling, hvormed KU har blåstemplet og taget ansvar for resultaterne, herunder sagt god for overholdelse af forskningsetiske principper.

De afgørende brud, der kompromitterede projektet, foregik i 2018-2019, hvor L&F fik held til, mod indgået aftale, at bringe data ind i projektet, som de i dyb hemmelighed selv havde fået indsamlet bag om ryggen på projektlederen på KU, Maria Vang Johansen.

Jeg har i mine undersøgelser om forskningsfrihed gennem årene været ude for en del grove metoder, som jeg egentlig ikke troede forekom ved danske universiteter, fx ”de dobbelte mundkurvskontrakter” med ulovlige tavshedsplæg. Eksemplet her er faktisk et nummer grovere, rent forskningsetisk, fordi total kontrol over data giver mulighed for manipulation med data, fx brug af fiktive data, altså uredelighed, som det kan være umuligt at afsløre, hvis man ikke kan få adgang til data. Resultater, der ikke kan kontrolleres, fordi der ikke er adgang til data, kan man ikke have nogen tillid til.

Dette blev imidlertid netop resultatet i dette tilfælde. Ingen kan få adgang til data uden efter tilladelse af L&F. PU – og institutledelsen - har søgt at dække over det.

Hændelsesforløbet var i hovedtræk således:

Som nævnt blev projektet i løbet af 2016-2018 aftalt, planlagt og beskrevet i et samarbejde mellem Maria Vang Johansen, KU, og Lis Alban, L&F. Ansøgningen til Innovationsfonden gik igennem i 2018.

Den bærende del skulle bestå i indsamling analyser af prøver fra svin via slagterier. Ifølge den aftalte plan skulle denne del udføres af en erhvervs-ph.d., der altså skulle ud på slagterier og indsamle prøver af blod og kød til efterfølgende laboratorieanalyse. Dette skulle også være en væsentlig del af ph.d.-uddannelsen.

Der blev ansat en ph.d. og projektet startede i juni 2018. Maria Vang Johansen skulle være hovedvejleder. Lis Alban, L&F, skulle være projektvejleder. Ph.d.-forskeren skulle ansættes under L&F og fysisk sidde på Axelborg.

Det der skete, oversteg faktisk hvad jeg tidligere havde oplevet. Det var kort og godt, at straks ved starten meddelte chefforsker Lis Alban, L&F, at de på L&F allerede *havde* fået gennemført deres in house dataindsamling. Det er altså foregået i hemmelighed, samtidig med at Lis Alban sad og aftalte projektplaner med Maria Vang Johansen. Disse data skulle så indgå i projektet i stedet for, at de som aftalt skulle indsamles af ph.d.-forskeren. Toppunktet var, at Maria Vang Johansen ikke kunne få adgang til hverken data eller protokollen (beskrivelsen og dokumentation af indsamlingsmetode mv.).

Som forklaring på, hvorfor Lis Alban, L&F, ikke havde fortalt dette noget før, sagde hun at hun havde fået tavshedspålæg af sin chef!

Hvordan man kan være i projekt sammen på sådanne vilkår, vil nok undre mange. Det var så groft, at mange nok ville have afbrudt samarbejdet straks. Det kunne muligvis have kostet bevillingen, og ph.d.-forskerens jobbet, men det måtte så være L&Fs problem.

Det gjorde man dog ikke. Sagen er nok af Institutet ikke kan udføre ret megen forskning uden accept fra L&F. Det er en udbredt opfattelse, at universiteternes forskning om husdyr mv. styres fra Axelborg.

Med opbakning fra institutleder Birgit Nørrung og alle andre med tilknytning til projektet aftalte man på et møde 17. juli 2018 en løsning, så projektet kunne komme i gang. Aftalen blev, at man udelod L&F-data fra projektet og i stedet reviderede projektplanen, så andre forskningsopgaver kunne fylde det opståede hul i ph.d.-uddannelsen ud.

Denne løsning, at udelade L&F-data, viste sig imidlertid uholdbar overfor pres fra L&F. L&F fortsatte i kulissen at arbejde for at få egne data ind i projektet, så de kunne blive blåstemplet og offentliggjort i KUs navn. Det lykkedes, det blev trumfet igennem i september 2019, og der blev derefter publiceret resultater, baseret på disse hemmelighedsklausulerede data. Det var i øvrigt her, Lis Alban, i strid med sandheden deklarerede "ingen interessekonflikt". Troværdigheden led yderligere knæk, da det viste sig, at der undervejs må være blevet ændret i data i forhold til en tidlig analyse, således at prævalens af smitte blev halveret, fra 4% til 2%. Ingen kan tjekke, om det kan passe, og måske kunne det rigtige tal lige så godt være et helt tredje – 10, 15 eller 20 procent?

Når det lykkedes L&F, mod aftalen fra juli 2018, at få bragt egne data ind i projektet, var forudsætningen, at institutlederen skiftede holdning, uklart af hvilken grund.

En så drastisk ændring af ph.d.-projektet kun kan ske med hovedvejlederens accept (§10 i Bekendtgørelsen), hvilket Maria Vang Johansen ikke ville gå med til. Det førte til, at hun blev presset til/ valgte at fratræde som vejleder og trække sig ud af projektet.

Maria Vang Johansen indgav derefter 24. september 2019 en klage til PU. PU undlod at svare på dette afgørende klagepunkt. Dette gennemgås nedenfor.

Praksisudvalget på Københavns Universitet godkender alvorligt brud på regler om åbenhed og ærlighed

I alle kodekser om integritet i forskning fremhæves åbenhed, gennemsigtighed og ærlighed som de bærende principper for ansvarlig forskning i det hele taget. I den danske kodeks står det allerede i forordet:

”Ærlighed, gennemsigtighed og pålidelighed skal gælde for alle faser i forskningsprocessen, da manglende overholdelse af disse grundlæggende principper udfordrer forskningens integritet i en sådan grad, at forskningsfriheden bliver truet”

Hvad det indebærer, præciseres og udfoldes s. 5f i Dansk Kodeks.

Det er disse principper, der er blevet groft krænket af L&F/ Lis Alban i zoonoseprojektet. I klageformularen er den relevante rubrik beregnet til følgende:

”Klagers påstand(e):

(Angiv, hvilke handlinger m.v. der menes at udgøre tvivlsom forskningspraksis eller videnskabelig uredelighed.)”

I denne rubrik skrev Maria Vang Johansen:

”Lis Alban (og L&F) har to gange brudt skriftlige aftaler og nu gennemført at vores fælles ph.d.- studerende skal bruge data indsamlet, analyseret og bearbejdet af L&F inden den ph.d.- studerende fik adgang til data.”

Maria Vang Johansen påstår altså, at Lis Alban to gange har brudt skriftlige kontrakter. Dette uddyber Maria Vang Johansen således:

”På første møde (juni 2018) [projekt- og vejledningsmøde, efter af ph.d.-forskeren var ansat, mit indskud, HA] gennemgik vi de tre formål (prævalens, risikofaktoranalyse og genetisk variation) med den studerende. Lis Alban informerede om, at vi skulle søge penge til de to første studier evt. gennem Svineafgiftsfonden [indsamling og analyse af prøver]. En uge senere blev jeg ringet op af Lis Alban, som fortalte at L&F havde funding, havde i 2017-2018 indsamlet (samtidig med at vi skrev ansøgningen) og havde analyseret prøverne til den ph.d.- studerendes to første formål. Dette afstedkom flere møder med min institutleder Birgit Nørrung og Lis Albans leder Vibeke Møgelmoose (L&F). Det blev derefter besluttet, at de indsamlede data ikke skulle indgå i ph.d. afhandlingen, men at projektet skulle omformuleres og at den skulle genindsendes til Innovationsfonden og ph.d.-skolen (bilag 2).”

Som nævnt tidligere blev det et år senere, i juli-september 2019 besluttet, at data alligevel skulle indgå (2. aftalebrud).

Man må heraf konkludere, at ikke alene har Lis Alban i hemmelighed brudt aftalen om, at ph.d.-forskeren skulle indsamle data. Hun har også på første møde fejlinformeret (talt vildledende), når hun siger, at ”vi skulle søge penge til de to første studier”. De penge havde L&F/Lis Alban allerede skaffet - og indsamlet data. Det afslørede hun først senere.

I sin 15 sider lange svarskrivelse svarer PU ingen steder på klagepunktet. Det undgår PU ved selv at formulere, hvad klagen går ud på i stedet for at forholde sig til klageskrivelsens formulering, nemlig således:

”Det følger af anmeldelsen til PU, at anmelderen ønsker PUs stillingtagen til, hvorvidt anmeldte har udvist tvivlsom forskningspraksis ved:

1) At lade data indsamle af Landbrug og Fødevarer indgå i ph.d.-projektet ”Toxoplasme gondii in Danis pigs and its zoonotic potential”.

Det vil sige, PU stiller det op, som om klagen skulle handle om det, overhovedet at lade data indsamlet af L&F indgå. Hvis dette havde været aftalt på forhånd med sikre garantier for fri adgang til data og protokol, samt aftaler om brugsrettigheder, ville det godt kunne være i overensstemmelse med regler om integritet i forskning, om end det nok ville svække troværdigheden. Det var aftalebrud, hemmeligholdelse og spærring af adgang til data, der kompromitterede integriteten.

Det er svært at læse denne forklaring af, hvad klagen gik ud på som sjusk eller tilfældig fejllæsning. Men det er altid lettere at svare på en klage, hvis man selv formulerer den.

Hvad end grunden er, der kom ikke noget svar på, om det er tilladt, og udtryk for ærlighed og gennemsigtighed, hvis aftalepartneren imod aftalt plan i hemmelighed indsamler data, som skulle indsamles af ph.d.-forskeren som led i uddannelsen. Der kom heller ikke noget svar på, om det var ok, at Lis Alban brød aftalen fra mødet juli 2018 om, at L&F-data ikke skulle indgå.

Svaret på klagen sluttede med sætningen:

”Denne udtalelse kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. § 12 i Københavns Universitets regler om god videnskabelig praksis.”

At en myndighed har pligt til at læse en klage korrekt og svare på et klagepunkt følger af Forvaltningsloven. Det kan universitetet ikke annullere via interne regler, og det har heller ikke været meningen. Maria Vang Johansen besluttede derfor at prøve sagen ved at klage videre, via rektor til Tilsynsmyndigheden og til sidst til Ombudsmanden.

Rektor svarede, at han ikke ville blande sig i PUs afgørelser, altså heller ikke om forvaltningsloven er blevet overholdt. Det tog hverken tilsynsmyndigheden eller Ombudsmanden heller stilling til.

Det er klart, at vi ikke skal have hverken tilsynsmyndighed eller ombudsmanden til at vurdere, hvad der er god videnskabelig praksis. Men om forvaltningslovens krav til saglig og grundig sagsbehandling er overholdt, er noget andet. Det burde de kunne vurdere.

Sagen er til stor skade for forskningens og universitetets troværdighed. Befolkningen og beslutningstagere skal kunne stole på resultaterne. Vi ved stadig ikke, hvor udbredt den helbredstruende zoonose i svinekød er.

En svaghed ved reglerne og ordningen er, at den ikke tager højde for, at det kan være ledelsen der fører an, støtter eller accepterer brud på reglerne. Reglerne underforstår, at ledelsen altid lever op til kravet om at værne om forskningsfriheden, og støtter forskerne i dette. Det har vi set, ikke er tilfældet, tvært imod. Dermed bliver det forskeren, der skal kæmpe mod en overmagt, bestående af både stærke eksterne aktører og en magtfuld udemokratisk ledelse.

Der er grund til at tro, at universitetets stærke afhængighed af ekstern finansiering og af at være på god fod med magtfulde økonomiske og politiske aktører også i dette tilfælde har spillet ind i PUs stillingtagen. PU agerer bag nedrullede gardiner, skal ikke stå til ansvar, uden appelmuligheder.

I sidste afsnit redegør jeg nærmere for svagheder ved den nuværende ordning med Praksisudvalg.

Principielle problemer ved den nuværende ordning for Praksisudvalg

Jeg har selv siddet i Praksisudvalg på KU, dog før ændringen i 2014. Jeg var i 2007 med at lave de første regler for KU, og deltog i behandling af sager mv. Rammerne og typerne af sager var stort set de samme.

Ser man på erfaringerne er det for det første iøjnefaldende, at det er så få sager om krænkelse af forskningsfrihed, der anmeldes. Mange sager, som er blevet offentligt kendt, kunne falde under Praksisudvalgene, men er ikke havnet der. Og specielt er nogle af de mest alvorlige sager ikke blevet anmeldt. De groteske dobbelte mundkurvskontrakter, som jeg afdækkede, og som blev offentligt kendt i 2016, ramte hundredvis af forskere på mange universiteter gennem mere end ti år. De kom aldrig i PU. Oksekødsskandalen og de 30-40 sager ved AU, hvor L&F blandede sig i styringen af forskningen, kom aldrig i PU. Der er sager, godt nok få, der har resulteret i påtale fra tilsynsmyndigheden, som aldrig kom i PU. En censursag på DTU med en ingeniørrapport, hvor en passage i konklusionen blev bortcensureret, kom aldrig i PU. De 120 sager, der blev berettet om under kampagnen *#PleaseDontStealMyWork*, kom ikke i Praksisudvalg før efter at der var blevet offentliggjort om problemerne. Så blev nogle få af dem anmeldt.

Det er journalister, en enkelt professor emeritus og nogle få dristige idealister, der skal sørge for at det kommer frem - evt. med betydelige personlige omkostninger i form af fyringer, sygemeldinger mv.

Hvorfor er det sådan? Det er ikke helt simpelt at forklare, men en af grundene er, at det har omkostninger at klage. Det er konfliktoptrappende, tidsbelastende og udfaldet er usikkert. PU tager kun sager op, hvis der klages.

Der er tre alvorlige konstruktionsfejl i den nuværende ordning:

PU foretager ikke egentlig efterforskning

PU foretager ikke nogen egentlig efterforskning. Det forventes, at klageren leverer bevismateriale. Det bidrager til afholde folk fra at klage på mistanke. Det gør at man nærmest skal have en rygende pistol, før man tør klage. Det hele foregår skriftligt, dvs. man bruger ikke afhøringer. Det gør det svært at indsamle og vurdere bevismateriale. Jeg har været ude for at PU sagde, at der ved en klage over regelbrud var tale om en "partstvist", altså en tvist mellem klager og anklaget, som i et privat søgsmål. Det er noget sludder.

Sagsbehandlingen foregår lukket. Åben debat i miljøerne hæmmes

Sagsbehandling foregår lukket, hemmeligt, og der er ikke krav om offentlig begrundelse af afgørelser. PU betragtes af nogen som en slags domstol, men hvis man havde hemmelig rettergang ved de almindelige domstole, ville det lede tanken hen på samfund af helt andre typer end oplyste demokratier.

Afklaring af påstande om brud på forskningsintegritet bør foregå i fuld offentlighed, så alle kan følge med og blive oplyst om, hvad man må og ikke må, og hvorfor. Der bør være et samspil mellem universitetsoffentlighed og Praksisudvalg. PU skal stå til ansvar og begrunde, hvad de gør.

Lukketheden begrundes man somme tider med, at der er tale om "personalesag", men brud på integritet i forskning er ikke primært personalesager. Så snart en sag, som har skabt debat og

mistanke om regelbrud bliver indklaget, går gardinet ned, og alle skal holde mund, mens "retten sidder" i mørket og tænker. Det er skadeligt.

PU's afgørelser kan ikke ankes

PU's afgørelser kan ikke ankes, og PU skal ikke stå til regnskab overfor nogen som helst, når de har truffet en afgørelse. De påberåber sig tavshedspligt. Det er klart uholdbart og i strid med grundlæggende retsprincipper i demokratiske samfund. Det er klart at ankeinstans ikke kan være tilsynsmyndigheden og heller ikke ombudsmanden. Det skal være forskere, der vurderer overholdelse af principper for dog videnskabelig praksis. Men en ankeinstans bør der indføres.

Retssikkerheden er truet. Det er den aktuelle sag med zoonoseprojektet et klart eksempel på.

PS

Jeg sendte tidligere version af de første dele af dette notat til PU og til rektor på Københavns Universitet. Jeg modtog en mail med følgende svar:

Kære Heine Andersen

Tak for din orientering om opslag i Facebook-gruppen Humboldtforum. Efter aftale med formandskabet for Praksisudvalget må vi konstatere, at I ser forskelligt på denne sag og dens aspekter, og at det ikke giver mening at kommentere dette yderligere. Vi henviser derfor til Praksisudvalgets tidligere udtalelser i sagen samt formand for Praksisudvalget Mads Bryde Andersens udtalelse i Berlingske den 23. december 2022.

Jeg vil i øvrigt henstille til, at Københavns Universitets sagsbehandlere i sagen ikke navngives i opslag på sociale medier, idet det er Praksisudvalget, der træffer afgørelser.

Mvh.

[sektionsleder]

Københavns Universitet

Henvisninger

Den danske kodeks for integritet i forskning. Uddannelses- og forskningsministeriet 2014.

Omtale i medier

[Tidl. professor: »Jeg havde en ufravigelig tro på, at forskningsintegritet var centralt for mit virke. Det er jeg blevet afkræftet i« | Dansk Veterinærtidsskrift \(ddd.dk\)](#) 30.8.2021

[Slagterierne styrer forskningsdata på svin | Gylle.dk](#) 21.01.2021

[Landbrugslobby vil styre forskningsdata om parasitter i svin | Gylle.dk](#) 18.09.2021

[Topforsker anklager KU for at være i lommen på landbrugslobbyen \(forskerforum.dk\)](#) 21.11.2021

[Ekspert: Det er et brud på god forskningspraksis \(forskerforum.dk\)](#) 21.11.2021

[Instituteder: En trist sag, som handler om samarbejdsproblemer \(forskerforum.dk\)](#) 21.11.2021

Parasitten. 6. februar 2022 Berlingske Sektion 1 Side 20 Michael Lund

Universitet kritiseres for åbenlyst svigt i sag om parasitter i kød. 7. februar 2022 Berlingske Sektion 1 Side 6 (NYHEDER) Michael Lund

Forsker anklager L&F for at sløre indholdet af parasitter i svinekød. 7. februar 2022. Agriwatch.dk Daniel Logan

Forsker beskylder L&F for at skjule omfanget af parasitter i kød. 7. februar 2022 LandbrugsAvisen.dk

Topforsker beskylder landbruget for at vildlede om parasitter - ombudsmand vil ikke gå ind i sagen. 14. juni 2022 B.dk Michael Lund

Ombudsmand vil ikke gå ind i strid mellem forsker og L&F: "Forudsætter fagkundskab". 15. juni 2022 Agriwatch.dk William Rønfeldt Kristensen

Debat: Forskere i skarp kritik: Københavns Universitets afhængighed af landbrugslobbyister truer den frie forskning. 8. december 2022 Berlingske Sektion 1 Side 20 (opinion) Heine Andersen Maria Vang Johansen

SVAR PÅ: Debat:KU: Vi byder debatten om forskningens uafhængighed velkommen. 8. december 2022 Berlingske Sektion 1 Side 21 (opinion) Mads Bryde Andersen

Fuldbyrdet ansvarsforflygtigelse på Københavns Universitet. 14. december 2022 Berlingske Sektion 1 Side 22 (OPINION) Heine Andersen og Maria Vang Johansen

Professor tager til genmæle efter kritik: Professorer kommer med nye misvisende påstande. 23. december 2022 Berlingske Sektion 1 Side 22 (OPINION) Mads Bryde Andersen

[Sag om parasitter i svin sår tvivl om kontrollen med forskningsdata på KU \(forskerforum.dk\)](#) 28.04.2023

[KU lægger låg på sag om landbrugslobbyens indblanding i ph.d.-projekt \(forskerforum.dk\)](#) 08.09.2023